

## **Інноваційний розвиток – єдиний шлях до відродження України**

Протягом багатьох століть багаті природні ресурси означали стабільність і процвітання для держави. Однак у ХХ–ХХІ ст. така закономірність уже не є очевидною. Так, наприклад, Японія володіє незначними запасами заліза, вугілля, нафти; Швеція, Франція та Швейцарія або повністю позбавлені цих видів палива, або забезпечені ними недостатньо; Велика Британія змушена імпортувати боксити, руди кольорових металів; Німеччина – залізну руду, природний газ, нафту; природні ресурси у Сінгапурі майже відсутні. Проте всі ці держави займають місця в першій двадцятці Глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК), що складається Всесвітнім економічним форумом. За даними ГІК, країни, головним чинником формування ВВП яких є експорт сировинної бази, посідають місця у третій–четвертій десятках, у той час як місця у першій–другій десятках займають країни-експортери високотехнологічного обладнання та новітніх технологій.

Україна також не має всіх необхідних для розвитку економіки природних ресурсів. Однак вона краще забезпечена природними ресурсами, ніж Швейцарія, яка, проте, за даними останнього звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність 2014–2015 рр., очолює рейтинг конкурентоспроможності країн, чи Фінляндія, яка входить до першої п'ятірки рейтингу. Україна посіла лише 76 місце серед 144 країн.

Що ж таке інновації і як вони з'являються? Згідно з українським законодавством інновації – новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція, послуги або організаційно-технічні рішення, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва або соціальної сфери. Як зазначав К.-А. Гельвецій, «нова думка з'являється при порівнянні двох предметів, які ще не порівнювали». Отже, інновація – це нова думка, що немає аналогів, або новий погляд на вже існуюче.

Чому ж інновації не заповнили наше життя? Як будь-яке нововведення, впровадження інновацій – справа ризикована. У цілому, інноваційна діяльність є частиною, підвидом інвестиційної діяльності. Обидві спрямовані на отримання прибутку, передбачають придбання нових машин і устаткування. Проте існує кардинальна відмінність: інвестування здійснюється шляхом вкладання коштів, як правило, у найменш ризикові та найбільш прибуткові сфери підприємницької діяльності з невеликим терміном окупності. В Україні донедавна такою сферою, безперечно, було будівництво. За даними Держстату України, протягом останніх 10 років інвестиції у капітальне будівництво становили близько 55 % від загальної кількості інвестицій, в обладнання і транспортні засоби – майже 35 %, а в нематеріальні активи – приблизно 3 %.

Діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок для створення нових конкурентоспроможних товарів і послуг, є слабко прогнозованою і вимагає тривалішого часу для

повернення вкладених інвестицій. Хоча дані поняття взаємопов'язані: інвестиції сприяють інноваціям, а інновації приваблюють нові інвестиції, однак зі стратегічної точки зору вони різні.

Оскільки інноваційна діяльність – це робота з новим, до цього неіснуючим, то:

- як для будь-якого починання, пов'язаного з ринком, інноваційній діяльності притаманний підвищений ризик;
- через швидкі зміни ринкової ситуації головним в інноваційному процесі стає випередження конкурентів, які майже напевно рухаються в напрямі приблизно тих же технічних рішень і тієї ж ринкової ніші. Тому впровадження новачій повинно бути максимально швидким, тобто потрібні чіткі стабільні правові умови та ефективна система управління ризиками;
- існує замкнене коло: компанії необхідна інновація, щоб підвищити свою конкурентоспроможність, але щоб здійснити інновацію — компанія вже повинна бути конкурентоспроможною.

У світі інноваціями опікуються різні інститути – венчурні фонди, бізнес-ангели, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, технологічні та наукові парки тощо. Венчурні фонди та бізнес-ангели – це відповідно юридичні та фізичні особи, що інвестують кошти в нові інноваційні підприємства в очікуванні високих прибутків. Як правило, 70–80 % проектів не дають прибутків, але 20–30 % підприємств (проектів) дають змогу отримати прибутки, які покривають усі можливі збитки. Бізнес-інкубатори допомагають становленню нових підприємств шляхом надання в оренду приміщень, майна або технічних чи консалтингових послуг. Технологічні та наукові парки забезпечують розробку і впровадження новітніх науково-технологічних рішень.

В Україні існують майже всі види інститутів інноваційного розвитку аналогічні західним, але перехід до інноваційної економіки йде вкрай повільно, що вказує на необхідність впровадження «культури інновацій» у підприємців.

Протягом усього періоду існування України як незалежної держави було розроблено чимало законодавчих актів у сфері інноваційної діяльності. Однак вітчизняна нормативно-правова база потребує вдосконалення, перш за все, у зв'язку з динамікою економічного розвитку, яка вимагає розробки нових законів та підзаконних актів для запровадження нових механізмів розвитку інноваційної діяльності.

У сфері інновацій попередніми урядами було прийнято низку програмних документів, кожен з яких був необхідним для розвитку України як високотехнологічної держави із сталою конкурентоспроможною економікою. Зокрема, Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 рр., Державна цільова програма розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку

економіки та Державна програма розвитку внутрішнього виробництва. Однак фінансування з державного бюджету заходів з розвитку інноваційної діяльності, передбачених цими програмами, здійснювалося неповною мірою

Необхідність переходу до інноваційної моделі розвитку національної економіки знайшла своє відображення в Коаліційній угоді, Програмі діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020».

Сьогодні особлива увага повинна бути приділена розвитку елементів інноваційної інфраструктури, які довели свою ефективність у країнах ЄС: кластерів та технологічних платформ, особливо останніх, як механізму державно-приватного партнерства в інноваційній сфері.

Крім того, зважаючи на ризикованість інноваційної діяльності та недостатність у підприємців обігових коштів для впровадження новітніх технологій, важливим є запровадження державою стимулів для підприємств, що впроваджують інновації, зокрема, це може бути послаблення податкового тиску на них. Як показує світовий досвід, такі стимули не зменшують надходження до бюджетів, навпаки – доходи бюджетів істотно зростають, оскільки створюється нове виробництво, тобто новий платник податків, що розширює базу оподаткування.

Ще чотири століття тому Ф. Бекон зазначав, що «той, хто не хоче вдаватися до нових засобів, повинен очікувати нових бід». Ставка на інновацію – це високоризикована ставка на досягнення підприємницької надприбутковості, прагнення забезпечити свою конкурентоспроможність, перш за все, за рахунок нової якості продукції. Тільки широкомасштабне впровадження інновацій дасть змогу наповнити українську економіку новим інноваційним змістом та забезпечити лідируючі позиції України у світі *(Шовкалюк В., Чайка Д. Інноваційний розвиток – єдиний шлях до відродження України // Світ (<http://goo.gl/6bTUWP>). – 2015. – № 9–10 (березень).*